

Олег Натаров,

молодший науковий співробітник,
Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна
e-mail: big-olegnat@bigmir.net
<https://orcid.org/0000-0003-1183-2323>

**ІНФОРМАЦІЙНИЙ СУПРОВІД РЕФОРМУВАННЯ
НАУКОВОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ:
РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНИХ БІБЛІОТЕК
(З ДОСВІДУ СІАЗ НБУВ)**

У статті розглянуто роль бібліотек в інформаційному супроводі реформування вітчизняного сектору наукових досліджень і розробок. Висвітлено діяльність Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського з інформування органів державної влади та громадськості про ситуацію у науковій сфері України. Акцентовано увагу на актуальності донесення до суспільства оперативної та якісної інформації про конкретні заходи з підвищення ефективності діяльності наукових установ академічного сектору, а також про важливі результати наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності українських учених.

Ключові слова: реформування наукової сфери, НАН України, органи державної влади, національні бібліотеки, інформаційно-аналітичні структури, інформаційно-аналітичні продукти.

Постановка проблеми. Інтеграція вітчизняного сектору наукових досліджень і розробок у світовий науковий простір та Європейський дослідницький простір передбачає здійснення комплексу заходів з реформування. Ідеться, зокрема, про перегляд переліку пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та механізму їх реалізації; удосконалення системи національних академій наук; інтеграцію наукових досліджень, що проводяться в закладах вищої освіти і наукових установах, шляхом створення центрів колективного користування науковим обладнанням; удосконалення нормативно-правової бази з метою забезпечення ефективної участі українських вчених у реалізації міжнародних проєктів, міжнародних

дослідницьких та інноваційних програм, створення сприятливих умов для участі українських науковців та бізнесу в міжнародному співробітництві у сфері науки, технологій та інновацій; проведення державної атестації наукових установ і закладів вищої освіти в частині провадження ними наукової (науково-технічної) діяльності та оптимізацію мережі наукових установ на підставі результатів атестації; приведення мережі наукових періодичних видань у відповідність із вимогами світових наукометричних баз; заходи щодо стимулювання повернення талановитої наукової молоді в Україну тощо [24].

Слід зазначити, що сьогодні процеси з реформування вітчизняної наукової сфери відбуваються в складний для української науки час. Попри те, що існує вже чимало пропозицій щодо безпосередньо ходу реформування, вивчений зарубіжний досвід організації наукової діяльності, «однак при цьому насторожують надмірно радикальні підходи революціонерів-реформаторів, готових ігнорувати національну наукову традицію, наукові школи, забути всі вітчизняні здобутки в науці задля революційного розгрому всіх напрацювань минулого, механічного копіювання зарубіжних рішень» [2]. Упродовж останніх років окремі політики, представники засобів масової інформації під реформуванням розуміють ліквідацію академічного сектору української науки¹⁶, через що у медіапросторі час від часу з'являються матеріали маніпулятивного характеру щодо діяльності національних академій, передусім провідного наукового центру нашої держави – Національної академії наук [1]. «Громадськості нав'язується думка про повне зникнення української

¹⁶ Сектори науки. До *академічного сектору* належать організації, що підпорядковані національним академіям наук: Національній академії наук України, Національній академії аграрних наук, Національній академії медичних наук, Національній академії мистецтв, Національній академії педагогічних наук та Національній академії правових наук України; до *галузевого сектору* належать організації різних галузей економіки, які виконують наукові дослідження і розробки; до *сектору вищої освіти* – вищі навчальні заклади, які мають спеціалізовані підрозділи (науково-дослідні частини та сектори, науково-дослідні лабораторії тощо), а також які виконують науково-технічні роботи на кафедрах; до *заводського сектору* – науково-дослідні та конструкторсько-технологічні підрозділи на промислових підприємствах. *Національна академія наук України: статистичний і наукометричний аналіз ефективності наукового потенціалу* / Б. А. Маліцький, О. О. Грачев, О. Н. Кубальський, В. А. Корнілов, В. П. Рибачук, В. І. Хоревін, Л. Р. Головащенко, Л. П. Овчарова ; голов. ред. В. Л. Богданов ; НАН України, ДУ «Ін-т дослідж. наук.-техн. потенціалу та історії науки ім. Г. М. Дюбува». Київ : Фенікс, 2018. С. 340.

науки разом з її Академією з наукової карти Європи, навіть про її смерть» [10, с. 4], а багато пропонувані сьогодні проєктів з реформування НАН України «в значній мірі шкідливі, оскільки відволікають владу та суспільство від реальних проблем, які ускладнюють розвиток нашої науки, формують комплекс неповноцінності у наших вчених, применшують їх досягнення і внесок у соціально-економічний прогрес» [9].

У цій ситуації представники академічної наукової спільноти переконані, що вжиття всіх можливих заходів для досягнення порозуміння з владою є сьогодні нагальним завданням для НАН України [25, с. 18], адже відсутність комунікації з державною владою негативно позначається на розвитку наукової сфери у державі загалом [4, с. 12].

З огляду на сказане, а також беручи до уваги один із ключових меседжів європейських експертів для українського уряду за результатами незалежного аудиту системи досліджень та інновацій України, у якому говориться, що «Уряд та академічне й інноваційне співтовариство зобов'язані взяти на себе відповідальність та інформувати суспільство про розпочаті реформи науково-технологічної та інноваційної системи та їхні позитивні результати для країни» [11], особливої актуальності набувають питання оперативного інформування владних структур та громадськості про процеси реформування вітчизняної наукової сфери, зокрема конкретні заходи з підвищення ефективності діяльності наукових установ академічного сектору. Крім того, надзвичайно важливим у сучасних умовах є донесення до органів державної влади достовірної інформації про досягнення, важливі результати наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності вчених передового центру вітчизняної науки – НАН України, а також про роль академічної науки у питаннях наукового забезпечення розбудови Української держави, її соціально-економічного та культурного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням бібліотечного інформаційного забезпечення органів державної влади приділяється значна увага вітчизняних дослідників. Так, Т. Гранчак розкрила науководослідний напрям діяльності інформаційно-аналітичних підрозділів національних бібліотек як чинника формування необхідної інформаційної бази для ухвалення управлінських рішень у різних сферах суспільного буття [3]. О. Желай проаналізувала теоретико-методологічні засади та шляхи практичної реалізації аналітичними структурами національних бібліотек наукового, інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади в Сполучених Штатах Америки та Україні [5]. О. Карашук дослідила основні напрями й перспективи інформаційно-ана-

літичної діяльності у процесі інформаційно-аналітичного забезпечення органів державного урядування [7]. В. Пальчук висвітлює розвиток бібліотечно-інформаційної діяльності відповідно до інформаційної політики сфери державного управління на принципах електронного урядування [15], а Л. Присяжна розглядала роль бібліотечно-інформаційних продуктів в інформаційній підтримці органів державної влади [17]. О. Симоненко обґрунтовано необхідність підтримки функціонування у структурі бібліотек інформаційно-аналітичних служб як спеціальних підрозділів для створення інформаційно-аналітичного продукту, здатного сприяти поглибленню демократичних перетворень [22]. І. Терещенко розглянуто досвід інформаційно-аналітичних підрозділів з виробництва електронних видань і надання до них широкого доступу [23], а Л. Чуприною проаналізовано місце аналітичних підрозділів бібліотек у системі стратегічних комунікацій [26].

Разом з тим в умовах реформування вітчизняного сектору наукових досліджень і розробок та його інтеграції у європейський та світовий дослідницький простір, питання інформаційно-аналітичного супроводу національною бібліотекою відповідних процесів, а також оперативного донесення до суспільства достовірної інформації про діяльність українських вчених та їх наукові результати, потребують окремого розгляду.

Отже, **метою цієї статті** є висвітлення ролі національних бібліотек в інформаційному супроводі реформування вітчизняного сектору наукових досліджень і розробок на прикладі діяльності СІАЗ НБУВ з інформування органів державної влади та громадськості про ситуацію у науковій сфері України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як свідчить міжнародний досвід, значним потенціалом у розв'язанні проблеми формування інформаційної бази, необхідної для ухвалення управлінських рішень, володіють інформаційно-аналітичні структури бібліотечних установ, у першу чергу, національних бібліотек [3, 5].

В Україні сьогодні також утвердилося сприйняття інформаційно-аналітичної діяльності як невід'ємної складової науково-інформаційної роботи бібліотек, а інформаційно-аналітична продукція стала важливим засобом комунікації між бібліотекою та читачем – споживачем інформації, «козирною картою бібліотечної діяльності» [6; 14, с. 13; 21].

У свою чергу інформаційно-аналітичні підрозділи бібліотек сучасні українські дослідники розглядають як «суб'єкти стратегічних комунікацій між владою та громадянським суспільством, що мають науково-методичні напрацювання перманентного моніторингу національного

інформаційного простору, продукування інформаційно-аналітичного контенту з результатами аналізу й оцінки рішень влади, їхніх результатів для суспільства, формулювання альтернативних політичних пропозицій мовою, зрозумілою громадянам» [16, с. 58–59]. При цьому наголошується, що «на відміну від сформованих при окремих урядових структурах або політичних партіях аналітичних служб та окремих аналітиків, які у вітчизняних реаліях часто забезпечують інформаційне обслуговування не стільки інститутів, скільки окремих політиків, національні бібліотеки за своєю природою орієнтовані на сприяння розвитку національної спільноти, отже, підготовлений відповідними підрозділами національних бібліотек інформаційно-аналітичний продукт покликаний визначати причини виникнення проблемних ситуацій та оптимальні шляхи вирішення актуальних суспільно-політичних і соціально-економічних завдань з позицій інтересів національної держави, а не окремих наділених владними повноваженнями персон...» [3, с. 50].

Бібліотечне інформаційно-аналітичне забезпечення органів державної влади передбачає здійснення комплексу заходів, які розглядаються як інструмент розвитку системи інформаційних зв'язків шляхом оптимальної структуризації інформаційних масивів баз даних суспільно значущої аналітичної інформації, введення необхідних і достатніх її обсягів у сферу діяльності владних структур з метою сприяння обміну інформацією, на основі якого керівництво отримує відомості, необхідні для прийняття ефективних рішень, знання ситуації в кожний момент часу [15, с. 92–93].

В Україні приклад ефективною діяльності у цьому напрямі демонструють інформаційно-аналітичні підрозділи Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (НБУВ) – Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ), Національна юридична бібліотека (НЮБ), Фонд Президентів України (ФПУ).

Зокрема, СІАЗ було створено для введення в широкий суспільний обіг матеріалів фондів НБУВ, моніторингу й опрацювання зростаючих інформаційних потоків, удосконалення інформаційно-аналітичного обслуговування суспільних інститутів України. Важливим науково-прикладним завданням структурного підрозділу є вивчення сучасних наукових підходів до збереження бібліотеками інформації інтернет-середовища та збереження широкого спектра інтернет-інформації шляхом її консолідованого представлення в інформаційно-аналітичних продуктах. Будучи виготовлені для задоволення інформаційних потреб органів державної влади, з урахуванням їх функцій для виконання своєї діяльності, інфор-

маційні продукти «надають змогу охоплювати суть ситуації (проблеми), виявляти причини її виникнення, визначати її вплив на суспільне життя, прогнозувати її можливий розвиток, визначати і сприяти розробці механізмів керування нею» [17, с. 87].

Серед інформаційно-аналітичних проєктів згаданих вище структурних підрозділів НБУВ у контексті нашої теми слід звернути увагу на інформаційно-аналітичний журнал «Україна: події, факти, коментарі» та інформаційно-аналітичні бюлетені «Стратегія сталого розвитку України – 2030» і «Шляхи розвитку української науки: суспільний дискурс».

Перший з названих інформаційних продуктів присвячений висвітленню та аналізу найактуальніших подій суспільного життя в економічній, політичній і соціальних сферах, проблемам ефективності державотворчого процесу в Україні. Однією з постійних рубрик журналу є рубрика «Наука – суспільству», у якій висвітлюються питання міжнародного співробітництва в галузі науки і освіти, перспективних напрямів розвитку української науки, практичного впровадження науково-дослідних і проєктно-технічних напрацювань, інноваційних розробок і технологій, взаємовідносин науки та влади тощо.

Збірник «Стратегія сталого розвитку України – 2030» присвячений темі впровадження в Україні єдиної державної політики реформ та їх реалізації, зокрема реформуванню вітчизняної освіти та науки, відновлення інфраструктури звільнених територій, а також відображення у соціальних медіа найбільш актуальних та резонансних подій суспільно-політичного значення.

Але безпосереднім прикладом інформування громадськості та владних структур про ситуацію у науковій сфері, зокрема, про реформування вітчизняного наукового сектору, питання оцінювання його ефективності та розвитку, а також про важливі результати наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності українських учених є видання та поширення матеріалів випуску інформаційно-аналітичного бюлетеня на базі оперативної інформації «Шляхи розвитку української науки: суспільний дискурс».

Варто наголосити, що від самого початку (заснований у 2005 р.) видання було зорієнтоване на реалізацію визначених Президією Національної академії наук України заходів, спрямованих на поліпшення сприйняття науки суспільством. Так, відповідно до пропозицій Комісії з питань подальшого підвищення ефективності діяльності академії [19] постановою Президії НАН України «Про заходи щодо поліпшення сприйняття науки суспільством» Національній бібліотеці України

ім. В. І. Вернадського було доручено продовжити практику здійснення моніторингу друкованих та електронних ЗМІ з проблем розвитку наукової сфери в Україні та систематичну публікацію реферативних матеріалів у збірнику «Проблеми реформування української науки» [18].

Сьогодні ж основні завдання інформаційно-аналітичного бюлетеня (донесення інформації про здобутки українських учених (як фундаментальні, так і прикладні) до широкої аудиторії; висвітлення питань підвищення ефективності наукової діяльності, проблем реформування вітчизняного наукової сфери; оперативне реагування на сумнівні та необґрунтовані повідомлення про українську науку; висвітлення питань зарубіжного досвіду наукової діяльності та ін.) відповідають закріпленому в «Концепції розвитку Національної академії наук України на 2014–2023 роки» завданню «пропаганді у широких колах суспільства, органах влади усіх рівнів наукових досягнень НАН України та наукових знань, формування усвідомлення вирішального значення науки для суспільного прогресу та розвитку держави» [20].

У контексті теми нашого дослідження, а також беручи до уваги те, що «реформа наукової сфери має бути частиною загальної реформи економіки та суспільної сфери країни з орієнтацією на розвиток наукоємних виробництв та послуг і розбудову ефективної соціальної та інформаційної політики, що стимулюватиме попит на відповідні дослідження і розробки, у тому числі стосовно забезпечення обороноспроможності держави» [8], виділимо декілька блоків питань, що знаходять відображення у бюлетені:

- висвітлення процесів реформування вітчизняної наукової сфери, питань оцінювання та підвищення ефективності наукової діяльності, зокрема, конкретних заходів з підвищення ефективності діяльності наукових установ академічного сектору;
- інформування користувачів про досягнення, важливі результати наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності українських учених, розвиток та інтеграцію науки, освіти й виробництва тощо;
- висвітлення питань інтеграції української науки у світовий науковий та Європейський дослідницький простір;
- інформування громадськості про роль НАН України у питаннях наукового забезпечення розбудови української держави, її соціально-економічного та культурного розвитку;
- інформування про зарубіжний досвід наукової діяльності.

Зокрема, у січні – березні 2021 р. в інформаційно-аналітичному бюлетені було поширено інформацію про:

- заплановану на 2021 р. реформу мережі наукових установ НАН України;
 - стан реалізації Концепції розвитку Національної академії наук України на 2014–2023 рр. та розроблення нової Концепції розвитку Національної академії наук України на період до 2025 р.;
 - питання розвитку й ефективної роботи аграрної науки та шляхи реалізації плану заходів з реформування Національної академії аграрних наук України на 2021–2022 рр.;
 - затвердження Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 рр.;
 - результати оцінювання ефективності діяльності та державної агедації наукових установ НАН України;
 - удосконалення критеріїв наукової ефективності;
 - показники присутності українських науковців у світовій системі наукових комунікацій;
 - фундаментальні та прикладні дослідження організації та стану медичного забезпечення Збройних сил України в умовах бойових дій під час антитерористичної операції та операції Об'єднаних сил;
 - наукові дослідження коронавірусу COVID–19;
 - удосконалення законодавчої бази для розвитку наукової сфери, зокрема процес унормування присудження наукових ступенів;
 - умови долучення України до наступної рамкової програми Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт Європа» та програми з досліджень та навчання «Свратом»;
 - приєднання України до Боннської заяви – спільної декларації країн Європейського дослідницького простору щодо свободи наукових досліджень та вільного руху дослідників;
 - переговорний процес щодо підготовки проекту Угоди між Україною та Європейським Союзом про розширення європейської супутникової навігаційної системи EGNOS на територію України;
 - створення Європейської інноваційної ради тощо.
- Моніторинг публікацій у медіапросторі України, присвячених питанням вітчизняної науки, засвідчив, що:
- попри численні звинувачення з боку певних політичних кіл, громадських організацій та представників ЗМІ у відсутності у керівництва провідного наукового центру нашої держави бажання здійснити реформи, НАН України упродовж десятиліть на постійній основі проводила роботу з вдосконалення та підвищення ефективності своєї діяль-

ності¹⁷. Нове керівництво академії також визнало, що подальше її реформування є надзвичайно важливою вимогою сьогодення та потребує запровадження системних, обґрунтованих і конкретних заходів, спрямованих, зокрема, на удосконалення структури НАН та мережі її установ, концентрацію наявних фінансових, матеріально-технічних і кадрових ресурсів на дійсно актуальних і важливих напрямках досліджень і розробок, посилення адресної підтримки наукової молоді, насамперед молодіжних лабораторій і груп, інтеграцію вчених у наукове співтовариство, ефективне використання майнового комплексу [12];

– українські вчені, передусім представники академічної науки, докладають значні зусилля для наукового забезпечення розв'язання актуальних для нашої країни проблем, впровадження перспективних розробок у реальний сектор економіки та соціальну сферу, зміцнення безпеки й оборони держави, проводять важливу роботу з протидії COVID-19;

– простежується тенденція до розширення міжнародної співпраці науковців НАН України: наукові колективи академічних установ беруть активну участь у діяльності міжнародних наукових об'єднань та центрів, а вчені є активними учасниками міжнародних програм. Зокрема, відповідно до Угоди про асоціацію до ЄС розширюються зв'язки з науковими центрами країн ЄС та організаціями Європейської комісії;

– НАН України постійно приділяє увагу підготовці узагальнювальних оцінок і прогнозів суспільно-політичного, соціально-економічного й культурного розвитку держави. Зокрема, на замовлення органів державної влади академічними установами надаються інформаційно-аналітичні матеріали з різних питань суспільного розвитку;

– враховуючи обсяги фінансування галузі та кількість наукових

¹⁷ Зокрема, у 1995 р. було затверджено та реалізовано програму реформування НАН України, у 2005 р. – заходи з підвищення ефективності діяльності НАН України; відповідно до рішення сесії загальних зборів НАН України 2013 р. було підготовлено Концепцію розвитку Національної академії наук України на 2014–2023 рр.; з метою підвищення ефективності діяльності установ та їхніх структурних підрозділів, контролю за станом кадрового, фінансового, матеріально-технічного забезпечення, оцінювання результативності наукової діяльності протягом 2016–2020 рр. проведено оцінювання діяльності наукових установ НАН України (оцінювання здійснювалося за Методикою оцінювання ефективності діяльності наукових установ, розробленою з урахуванням європейського досвіду оцінювання наукової діяльності); у жовтні 2020 р. члени новообраної Президії НАН України погодились, що внаслідок низки об'єктивних причин сьогодні доцільним є розроблення нової Концепції розвитку Національної академії наук України на період до 2025 р.

досліджень в Україні та за її межами, ефективність наукової діяльності українських учених не поступається зарубіжним колегам, а іноді навіть є значно вищою.

Оперативне представлення матеріалів інформаційно-аналітичного бюлетеня «Шляхи розвитку української науки: суспільний дискурс» сьогодні відбувається на порталі «Центр досліджень соціальних комунікацій» (ЦДСК, <http://nbuviar.gov.ua/>) та на сторінці СІАЗ у соціальній мережі «Фейсбук» (<https://www.facebook.com/siazua/>).

Так, головна сторінка portalу ЦДСК дає можливість користувачам отримати доступ до випусків бюлетеня (які можна переглядати в режимі онлайн та вільно завантажити (<https://cutt.ly/XrGxk9q>), а також до повідомлень, які були анонсовані (<https://cutt.ly/BrGxvxt>) (рис. 1). Репрезентативність інформаційно-аналітичного видання «Шляхи розвитку української науки: суспільний дискурс» на квітень 2021 р. представляє 97 повнотекстових випусків та 335 анонсів до випусків.

The screenshot shows the website of the Center for Social Communications Research (NBUIAR). At the top, there is a logo of Ukraine and the text: "ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕНЬ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ НБУВ SOCIAL COMMUNICATIONS RESEARCH CENTER СІАЗ НІОБ ФПУ". Contact information is provided: "03039, м. Київ Гололівський просп., 3", "Тел. +38 (044) 524-17-70", "Email: scrc@nbuv.gov.ua", "nbuv@nbuv.gov.ua", "nr.nbuviar@gmail.com".

The main navigation bar includes: "Центр", "Інформаційно-аналітичні проекти", "Монографії", "Наукові праці", "Від першої особи", "Конференції", "НБУВ".

The main content area features a blue header "НАУКА" and a text block: "Забезпечити доступ українських вчених до провідних дослідницьких інфраструктур світу – одне з головних завдань Міністерства освіти і науки України на найближчі роки. Так, нещодавно представники МОН провели важливі зустрічі з європейськими партнерами щодо перспектив включення українських дослідницьких інфраструктур у Дорожню карту ESFRI, а також з питань їх участі в окремих європейських наукових консорціумах для спільного вирішення масштабних сучасних проблем. *Детальніше читайте у випуску інформаційно-аналітичного бюлетеня «Шляхи розвитку української науки» № 9 (С. 38–41).*"

On the left, there are sections for "Інформаційно-аналітичні структури" (Service of information-analytical security, National legal library, President's Office) and "Наукова діяльність" (Calls and results of work, 100th anniversary of the National Library of Ukraine).

On the right, there is a search bar "Пошук по сайту" and a section "Інформація для переселенців" with a button "Інформаційно-аналітичні видання".

Рис. 1. Представленість інформаційно-аналітичного бюлетеня «Шляхи розвитку української науки: суспільний дискурс» на порталі «Центр досліджень соціальних комунікацій» [13, с. 112]

Слід відзначити високий рейтинг зацікавленості інформаційно-аналітичними виданнями на порталі ЦДСК (див. рис. 2).

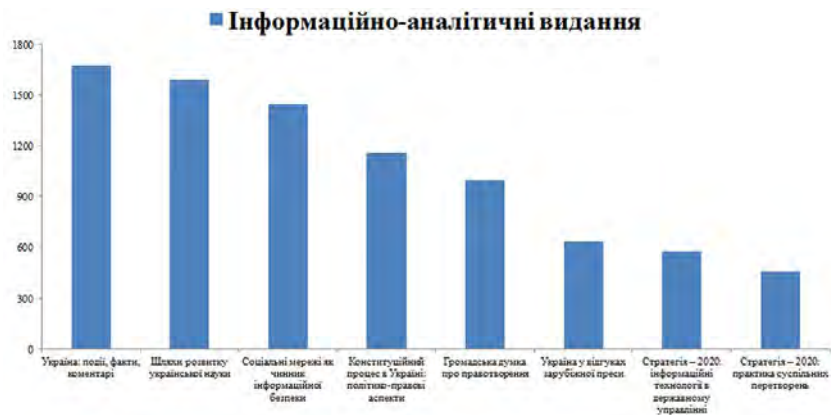

Рис. 2. Рейтинг зацікавленості інформаційно-аналітичними виданнями порталу «Центр досліджень соціальних комунікацій» [13, с. 121].

У свою чергу, розміщення анонсованої інформації видання «Шляхи розвитку української науки: суспільний дискурс» (з гіперпосиланнями на повні тексти видання на сайті ЦДСК) на сторінці СІАЗ у соціальній мережі «Фейсбук» (рис. 3) можна розглядати як приклад діяльності у напрямі налагодження комунікації між НБУВ та користувачами, зокрема й владними структурами.

Таким чином, досвід СІАЗ НБУВ з інформаційного супроводу реформування наукової сфери України, а саме видання інформаційно-аналітичного бюлетеня на базі оперативної інформації «Шляхи розвитку української науки: суспільний дискурс», дає змогу зробити **висновок**, що інформаційно-аналітичні структури національних бібліотек володіють значним потенціалом у розв'язанні проблеми формування інформаційної бази, необхідної для ухвалення управлінських рішень.

Водночас моніторинг публікацій у медіапросторі України, присвячених питанням науки, засвідчив, що попри складні фінансові умови, вітчизняні дослідники, зокрема представники Національної академії наук України, продовжують сумлінно працювати на користь своєї країни та отримувати вагомні результати за широким спектром фундаментальних і прикладних досліджень. При цьому в академічному секторі відбуваються активні процеси із самореформування, запровадження конкретних заходів, спрямованих, зокрема, на удосконалення структури та мережі

наукових установ, концентрацію наявних фінансових, матеріально-технічних і кадрових ресурсів на актуальних напрямках досліджень і розробок, посилення адресної підтримки наукової молоді, інтеграцію українських вчених у світове наукове співтовариство тощо.

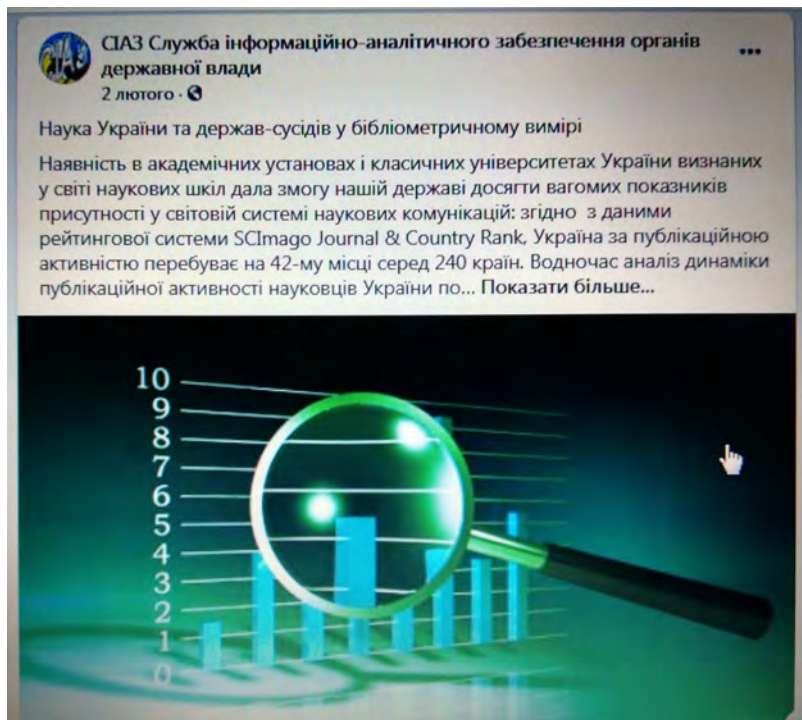

Рис. 3. Анонс до випуску бюлетеня «Шляхи розвитку української науки: суспільний дискурс» зі сторінки CIAZ у фейсбук (<https://www.facebook.com/siazua>)

Список бібліографічних посилань

1. Величко Л. Зомбі-академія: вчені-пенсіонери НАН України не витримують конкуренції у світовій науці. Їх утримання коштує близько 3,7 млрд грн. *Texty.org.ua*. URL: http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/82121/Zombiakademija_vchenipensionery_NAN_Ukrainy_ne_vytrymujut_konkurenciji.

2. Горовий В. Національна наука і національний інтерес. *Центр*

досліджень соціальних комунікацій. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1594:nacionalna-naukaiinteres&catid=81&Itemid=415.

3. Гранчак Т. Науково-дослідна діяльність інформаційно-аналітичних підрозділів національних бібліотек у розвитку національного інформаційного суверенітету. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2015. Вип. 41. С. 39–53.

4. За підсумками року. Інтерв'ю Президента НАН України академіка А. Г. Загороднього. *Вісник НАН України*. 2021. Вип. 1. С. 3–13.

5. Желай О. Особливості розвитку аналітичних структур у національних бібліотеках. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2020. Вип. 58. С. 127–143. <https://doi.org/10.15407/np.58.127>.

6. Зозуля С. Інформаційно-аналітична діяльність освітянських бібліотек: стан і перспективи. *Електронна бібліотека НАПН України*. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/7999/>.

7. Карашук О. Бібліотечні інформаційно-аналітичні центри в забезпеченні ухвалення управлінських рішень (на прикладі СІАЗ НБУВ). *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2017. Вип. 48. С. 351–361. <https://doi.org/10.15407/np.48.351>.

8. Ключові положення реформування науки України. *Портал Національної академії наук України*. URL: <https://cutt.ly/4rcNufn>.

9. Маліцький Б. А. Академічна наука в умовах конституційно-політичної турбулентності держави. *Портал Національної академії наук України*. URL: <https://files.nas.gov.ua/PublicMessages/Documents/0/2020/01/200120112555174-5013.pdf>.

10. Маліцький Б. А. Національна академія наук: феномен державності та творець нового знання. *Наука та наукознавство*. 2018. Вип. 4. С. 3–32. <https://doi.org/10.15407/sofs2018.04.003>.

11. МОН каже «так» усім ключовим меседжам і рекомендаціям європейців за результатами незалежного аудиту системи досліджень та інновацій України. *Міністерство освіти і науки України : вебсайт*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/usi-novivni-novini-2016-12-20-mon-kazhe-%C2%ABtak%C2%BB-usim-klyuchovim-mesedzham-evropejcziv-za-rezultatami-nezalezhnogo-auditu>.

12. На засіданні новообраної Президії НАН України, яке відбулося 23 жовтня 2020 року, було розглянуто питання про окремі заходи з реформування діяльності Національної академії наук України. *Портал Національної академії наук України*. URL: <http://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=7082>.

13. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського в науково-інформаційному просторі (2000–2018) / [В. М. Горовий, В. В. Струнгар, К. В. Лобузїна та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2019. 344 с.

14. Онищенко О. Бібліотеки в цифровому середовищі: курс на індивідуальний інтегрований сервіс. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2019. Вип. 53. С. 9–18.

15. Пальчук В. Бібліотека в забезпеченні розвитку електронних інформаційних комунікацій між суб'єктами електронного урядування. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2015. Вип. 41. С. 80–99.

16. Пальчук В. Інформаційно-аналітичні технології бібліотек у розвитку стратегічних комунікацій. *Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2019. Вип. 53. С. 53–65. <https://doi.org/10.15407/np.53.053>.

17. Присяжна Л. В. Роль бібліотечно-інформаційних продуктів у задоволенні потреб органів державної влади в інформації (на прикладі НБУВ). *Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства : матеріали 6-ї міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 10–11 верес. 2015 р.)*. Львів, 2015. С. 85–90.

18. Про заходи щодо поліпшення сприйняття науки суспільством: Постанова президії Національної академії наук України від 22.03.2006 № 82. *Верховна Рада України. Законодавство України : офіц. вебпортал*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/v0082550-06>.

19. Про пропозиції Комісії з питань подальшого підвищення ефективності діяльності НАН України: Постанова президії Національної академії наук України від 30.11.2005 № 254. *Верховна Рада України. Законодавство України : офіц. вебпортал*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/v0254550-05>.

20. Про схвалення Концепції розвитку Національної академії наук України на 2014–2023 роки: Постанова президії Національної академії наук України від 15.12.2013 № 187. *Верховна Рада України. Законодавство України : офіц. вебпортал*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0187550-13#n16>.

21. Рука надійного партнерства. *Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : вебсайт*. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/5128>.

22. Симоненко О. Інформаційно-аналітичний супровід у забезпеченні ефективності функціонування політичного лідерства: роль бібліотек. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2017. Вип. 46. С. 197–207. <https://doi.org/10.15407/np.46.197>.

23. Терещенко І. Виробництво бібліотечно-інформаційних продуктів

в умовах глобальних інформаційних впливів. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2017. Вип. 48. С. 302–310.

24. Урядом затверджено план заходів щодо реформування вітчизняної наукової сфери. *Урядовий портал : Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-zahodiv-shchodo-reformuvannya-vitchiznyanoi-naukovoyi-sferi>.

25. Фірстов С. О. 3 D-технології і 2 D-матеріали. *Вісник НАН України*. 2019. Вип. 5. С. 14–18.

26. Чуприна Л. Аналітичні підрозділи бібліотеки в системі стратегічних комунікацій. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2017. Вип. 48. С. 274–284. <https://doi.org/10.15407/np.48.274>.

References

1. Velychko, L. (2018) Zombi-akademii: vcheni-pensionery NAN Ukrainy ne vytrymuyut konkurentsii u svitovii nauksi. Yikh utrymanna koshtuie blyzko 3,7 mlrd. hrn. [Zombie Academy: Retired Scientists of NAS of Ukraine can not compete in world science. Their maintenance costs about UAH 3.7 billion]. *Texty.org.ua*. Retrieved from http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/82121/Zombiakademija_vchenipensionery_NAN_Ukrajiny_ne_vytrymujut_konkurenciji [in Ukrainian].

2. Horovy, V. Natsionalna nauka i natsionalnyi interes [National science and national interest]. *Tsentr doslidzhen sotsialnykh komunikatsii – Social Communication Research Centre*. Retrieved from http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1594:nacionalna-naukaiinteres&catid=81&Itemid=415 [in Ukrainian].

3. Hranchak, T. (2015) Naukovo-doslidna diialnist informatsiino-analitychnykh pidrozdiliv natsionalnykh bibliotek u rozvytku natsionalnogo informatsiinoho suverenitetu [Research activity of information-analytical divisions of libraries in the development of national information sovereignty]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 41, 39–53 [in Ukrainian].

4. Za pidsumkamy roku. Interviu Prezydenta NAN Ukrainy akademika A. H. Zahorodnoho (2021) [The results of the year. Interview with the President of the NAS of Ukraine Academician A. G. Zagorodny]. *Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy – Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine*, 1, 3–13 [in Ukrainian].

5. Zhelai, O. (2020) Osoblyvosti rozvytku analitychnykh struktur u natsio-

nalnykh bibliotekakh [Features of the Development of Analytical Structures in National Libraries]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 58, 127–143. <https://doi.org/10.15407/np.58.127> [in Ukrainian].

6. Zozulia, S. Informatsiino-analitychna diialnist osvitianskykh bibliotek: stan i perspektyvy [Information and analytical activity of educational libraries: state and prospects]. *Elektronna biblioteka NAPN Ukrainy – Digital Library NAES of Ukraine*. Retrieved from <http://lib.iitta.gov.ua/7999/> [in Ukrainian].

7. Karashchuk, O. (2017) Bibliotechni informatsiino-analitychni tsentry v zabezpechenni ukhvalennia upravlinskykh rishen (na prykladi SIAZ NBUV) [Library Information and Analytical Centers for Provision of Management Decisions (case of Information and Analytical Support Service, VNLU)]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 48, 351–361. <https://doi.org/10.15407/np.48.351> [in Ukrainian].

8. Kliuchovi polozhennia reformuvannia nauky Ukrainy [Key provisions of scientific reform in Ukraine]. *Portal Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy – Portal of the National Academy of Sciences of Ukraine*. Retrieved from <https://cutt.ly/4rcNufn> [in Ukrainian].

9. Malitskyi, B. A. Akademichna nauka v umovakh konstytutsiino-politychnoi turbulentsnosti derzhavy [Academic science in the conditions of constitutional and political turbulence of the state]. *Portal Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy – Portal of the National Academy of Sciences of Ukraine*. Retrieved from <https://files.nas.gov.ua/PublicMessages/Documents/0/2020/01/200120112555174-5013.pdf> [in Ukrainian].

10. Malitskyi, B. A. (2018) Natsionalna akademiia nauk: fenomen derzhavnosti ta tvorets novoho znannia [National Academy of Sciences: the phenomenon of statehood and the creator of new knowledge]. *Nauka ta naukoznavstvo – Science and Science of Science*, 4, 3–32. <https://doi.org/10.15407/sofs2018.04.003> [in Ukrainian].

11. MON kazhe «tak» usim kliuchovym mesedzham i rekomendatsiiam yevropeitsiv za rezultatamy nezalezhnogo audytu systemy doslidzhen ta innovatsii Ukrainy [MES says «yes» to all key messages and recommendations of Europeans as a result of an independent audit of Ukrainian research and innovation system]. *Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy: vebсайт – Ministry of Education and Science of Ukraine : website*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/news/usi-novivni-novini-2016-12-20-mon-kazhe-%C2%ABtak%C2%BB-usim-klyuchovim-mesedzham-evropejcziv-za-rezultatami-nezalezhnogo-auditu> [in Ukrainian].

12. Na zasidanni novoobranoi Prezydii NAN Ukrainy, yake vidbulosia 23 zhovtnia 2020 roku, bulo rozghlianuto pyttannia pro okremi zakhody z reformuvannia diialnosti Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy [The meeting of the newly elected Presidium of the National Academy of Sciences of Ukraine, which took place on October 23, 2020, considered the issue of certain measures to reform the work of the National Academy of Sciences of Ukraine]. *Portal Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy – Portal of the National Academy of Sciences of Ukraine*. Retrieved from <http://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=7082> [in Ukrainian].

13. Horovyi, V. M., Strunhar, V. V., Lobuzina K. V. et al. (2019). Natsionalna biblioteka Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho v naukovoinformatsiinomu prostori (2000–2018) [Vernadsky national library of Ukraine in the scientific and information space (2000–2018)]. Kyiv: NAN Ukrainy, Nats. b-ka Ukrainy im. V. I. Vernadskoho. [in Ukrainian].

14. Onyshchenko, O. (2019) Biblioteki v tsyfrovomu seredovyshchi: kurs na indyvidualnyi intehrovanyi servis [Libraries in the digital environment: a course on individual integrated service]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 53, 9–18 [in Ukrainian].

15. Palchuk, V. (2015) Biblioteka v zabezpechenni rozvytku elektronnykh informatsiinykh komunikatsii mizh subiektamy elektronnoho uriaduvannia [Library in ensuring the development of electronic information communications between the subjects of electronic government]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 41, 80–99 [in Ukrainian].

16. Palchuk, V. (2019) Informatsiino-analitychni tekhnolohii bibliotek u rozvytku stratehichnykh komunikatsii [Information-analytical technologies of libraries in the development of strategic communications]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 53, 53–65. <https://doi.org/10.15407/np.53.053> [in Ukrainian].

17. Prysiazhna, L. V. (2015) Rol bibliotekno-informatsiinykh produktiv u zadovolenni potreb orhaniv derzhavnoi vlady v informatsii (na prykladi NBUV) [Role of the library and information products in answering the information needs of public authorities (on the example of Vernadsky National Library of Ukraine)]. *Suchasni problemy diialnosti biblioteki v umovakh informatsiinoho suspilstva: materialy 6-oi mizhnarod. nauk.-prakt. konf. (m. Lviv, 10–11 veres. 2015 r.). – Modern Problems of the Library in Terms of Infor-*

mation Society: materials of the scientific and practical conference (September 10–11, 2015, Lviv). (pp. 85–90). Lviv [in Ukrainian].

18. Pro zakhody shchodo polipshennia spryiniattia nauky suspilstvom: Postanova prezydii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy [About measures to improve the perception of science by society / Resolution of the Presidium of the National Academy of Sciences of Ukraine No. 82 dated March 22, 2006]. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy: ofitsiyni vebportal – Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine: official web-portal.* Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/v0082550-06> [in Ukrainian].

19. Pro propozytsii Komisii z pytan podalshoho pidvyshchennia efektyvnosti diialnosti NAN Ukrainy: Postanova prezydii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy [On the proposals of the Commission on further improving the efficiency of the NAS of Ukraine / Resolution of the Presidium of the National Academy of Sciences of Ukraine No. 254 dated November 30, 2005]. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy: ofitsiyni vebportal – Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine: official web-portal.* Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/v0254550-05> [in Ukrainian].

20. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy na 2014–2023 roky: Postanova prezydii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy [On approval of the Concept of development of the National Academy of Sciences of Ukraine for 2014–2023 / Resolution of the Presidium of the National Academy of Sciences of Ukraine No. 187 dated December 15, 2013]. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy: ofitsiyni vebportal – Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine: official web-portal.* Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0187550-13#n16> [in Ukrainian].

21. Ruka nadiinoho partnerstva [The hand of a reliable partnership]. *Natsionalna biblioteka Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: vebсайт – V. I. Vernadsky National Library of Ukraine: website.* Retrieved from <http://www.nbuv.gov.ua/node/5128> [in Ukrainian].

22. Symonenko, O. (2017) Informatsiino-analitychnyi suprovit u zabezpechenni efektyvnosti funktsionuvannia politychnoho liderstva: rol bibliotek [Information and Analytical Support in Ensuring the Effectiveness of the Functioning of Political Leadership: the Role of Libraries]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 46, 197–207. <https://doi.org/10.15407/np.46.197> [in Ukrainian].

23. Tereshchenko, I. (2017) Vyrobnystvo bibliotechno-informatsiinykh

produktiv v umovakh hlobalnykh informatsiinykh vplyviv [Production of Library and Information Products in the Conditions of Global Informational Influences]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 48, 302–310 [in Ukrainian].

24. Uriadom zatverdzheno plan zakhodiv shchodo reformuvannya vitchyznianoї naukovoї sfery [The government approved a plan of measures to reform the domestic scientific sphere]. *Uriadovyi portal: Yedynyi veb-portal orhaniv vykonavchoi vlady Ukrainy – Government Portal: official website*. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-zahodiv-shchodo-reformuvannya-vitchiznyanoi-naukovoyi-sferi> [in Ukrainian].

25. Firstov, S. O. (2019) 3 D-tekhnohohii i 2 D-materialy [3 D-technologies and 2 D-materials]. *Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy – Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine*, 5, 14–18 [in Ukrainian].

26. Chupryna, L. (2017) Analitychni pidrozdily biblioteki v systemi stratehichnykh komunikatsii [Library Analytical Units in the System of Strategic Communications]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 48, 274–284. <https://doi.org/10.15407/np.48.274> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 31.03.2021.

Oleg Natarov,

Junior Researcher,

Service of Information and Analytical Support,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

3 Holosiivskiy Ave., Kyiv 03039, Ukraine

e-mail: big-olegnat@bigmir.net

<https://orcid.org/0000-0003-1183-2323>

Information Support for the Reform of the Scientific Sphere of Ukraine: the Role of National Libraries (from the experience of the Service of Information and Analytical Support of Public Authorities, V. I. Vernadsky National Library of Ukraine)

The integration of Ukrainian science into the world scientific and European research space presupposes the implementation of the set of measures to reform the scientific sphere of Ukraine.

Current processes of reforming the Ukrainian sector of research and development are taking place in a difficult time for the Ukrainian state and Ukrainian science. Despite the numerous proposals for the course of reform, some politicians and media for a long time understood the reform as the liquidation of the academic sector

of Ukrainian science, which gave rise to recurrent manipulative materials in the media about the work of national academies, most notably the leading research center in our state – the National Academy of Sciences of Ukraine. In these circumstances, issues of prompt and high-quality informing of government agencies and the public about the processes of reforming Ukrainian scientific sphere, in particular specific measures to improve the efficiency of scientific institutions of the academic sector, are becoming especially relevant.

The paper considers the work of the Service of information and analytical support of public authorities of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine, notably in informing public and government agencies about the situation in the scientific sphere in our country. In particular, an example of effective activity in informing the public about reforming of the research sphere, assessing its effectiveness and development, and important results of scientific, technical and innovative work of Ukrainian scientists, is the publication and dissemination of the materials of the information and analytical bulletin based on the operational information *Ways of development of Ukrainian science: public discourse*.

The experience of the Service of information and analytical support of public authorities on information support of reforming the scientific sphere of Ukraine, namely the publication of the information and analytical bulletin *Ways of development of Ukrainian science: public discourse*, allows us to conclude that information and analytical departments of national libraries have a significant potential in solving the problem of developing an information ground for management decisions.

Keywords: scientific reform, public authorities, NAS of Ukraine, national libraries, information and analytical structures, information and analytical products.